

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 14. joulukuuta 2016
(OR. en)

14500/16

Toimielinten välinen asia:
2008/0140 (CNS)

SOC 715
ANTIDISCRIM 72
JAI 951
MI 722
FREMP 188

ILMOITUS

Lähettiläjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Ed. asiak. nro:	14284/16 SOC 687 ANTIDISCRIM 66 JAI 929 MI 701 FREMP 182
Kom:n asiak. nro:	11531/08 SOC 411 JAI 368 MI 246 – COM(2008) 426 final
Asia:	Ehdotus neuvoston direktiiviksi uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta

Valtuuskunnille toimitetaan ohessa direktiivin konsolidoitu teksti, josta käy ilmi sen käsittelyn tämänhetkinen tilanne. Tämä asiakirja toimitetaan käsittelyn helpottamiseksi eikä se rajoita valtuuskuntien kantoja keskusteluissa.

Liitteen teksti on sama kuin asiakirjassa 14499/16, mutta siitä on poistettu alaviitteet, joista ilmenevät valtuuskuntien kannat.

Ehdotus:

NEUVOSTON DIREKTIIVI

uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai sukupuolisesta suuntautumisesta riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 19 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission ehdotuksen¹,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin hyväksynnän²,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 2 artiklan mukaisesti Euroopan unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, demokratia, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina, ja nämä arvot ovat kaikille jäsenvaltioille yhteisiä. SEU 6 artiklan mukaisesti unioni tunnustaa Euroopan unionin perusoikeuskirjassa esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet. Saman artiklan mukaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa taatut ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta.

¹ EUVL C , , s. .

² EUVL C , , s. .

- (2) Kaikkien oikeus yhdenvertaisuuteen lain edessä ja oikeus suojeluun syrjintää vastaan ovat yleismaailmallisia oikeuksia, jotka on tunnustettu ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevassa YK:n yleissopimuksessa, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevissa YK:n yleissopimuksissa, vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa YK:n yleissopimuksessa, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä Euroopan yleissopimuksessa ja Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa, jotka [kaikki] jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet. Tässä direktiivissä ja erityisesti esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä kohtuullista mukauttamista koskevissa säännöksissä kunnioitetaan maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta tehdyssä YK:n yleissopimuksessa tunnustettuja perusperiaatteita. Erityisesti vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa YK:n yleissopimuksessa olevaan syrjinnän määritelmään sisältyy kohtuullisen mukauttamisen epääminen.
- (3) Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuja perusperiaatteita. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 10 artiklassa tunnustetaan ajatuksen-, omantunnon ja uskonnonvapaus; sen 21 artiklassa kielletään syrjintä, myös uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä ja 26 artiklassa tunnustetaan vammaisten oikeus päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistetään heidän itsenäistä elämäänsä.
- (4) Euroopan vammaisten teemavuosi 2003, teemavuosi Yhdenvertaiset mahdollisuudet Euroopassa 2007 ja Euroopan kulttuurienvälisen vuoropuhelun teemavuosi 2008 ovat osoittaneet sen, että syrjintää esiintyy edelleen, mutta ne ovat tuoneet esille myös monimuotoisuuden edut.
- (5) Brysselissä 14 päivänä joulukuuta 2007 kokoontunut Eurooppa-neuvosto kehotti jäsenvaltioita tehostamaan toimiaan syrjinnän estämiseksi ja torjumiseksi työmarkkinoilla ja niiden ulkopuolella³.

³ Puheenjohtajan päätelmät, Brysselin Eurooppa-neuvosto, 14. joulukuuta 2007, 50 kohta.

- (6) Euroopan parlamentti on kehottanut laajentamaan syrjinnältä suojelua Euroopan unionin lainsäädännössä⁴.
- (7) Euroopan komissio on vahvistanut tiedonannossaan "Uudistettu sosiaalinen toimintaohjelma: mahdollisuudet, väylät ja yhteisvastuu 2000-luvun Euroopassa"⁵, että keinotekoiset esteet tai minkäänlainen syrjintä eivät saisi estää ihmisiä hyödyntämästä näitä mahdollisuuksia sellaisissa yhteiskunnissa, joissa kaikkia yksilöitä pidetään yhtä arvokkaina. Uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä voi haitata perussopimuksissa vahvistettujen unionin tavoitteiden toteutumista, etenkin korkean työllisyystason ja sosiaalisen suojelun tason saavuttamista, elintason ja elämänlaadun kohottamista sekä taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja solidaarisuutta. Se voi lisäksi heikentää jäsenvaltioiden välisen henkilöiden, tavaroiden ja palvelujen vapaan liikkumisen esteiden poistamista koskevaa tavoitetta.
- (8) Euroopan unionin voimassa oleva lainsäädäntö käsittää kolme säädöstä, jotka perustuvat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 13 artiklaan, joka on korvattu SEUT 19 artiklalla. Ne ovat direktiivi 2000/43/EY⁶, direktiivi 2000/78/EY⁷ ja direktiivi 2004/113/EY⁸ – joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua syrjintä sukupuolen, rodun tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, vammaisuuden, iän tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Nämä säädökset ovat osoittaneet lainsäädännön arvon syrjinnän torjunnassa. Erityisesti direktiivissä 2000/78/EY vahvistetaan yleiset puitteet työssä tai ammatissa tapahtuvaa yhdenvertaista kohtelua varten uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Jäsenvaltioiden välillä on kuitenkin eroja siinä, missä määrin ja missä muodossa näillä perusteilla tapahtuvalta syrjinnältä suojellaan työelämän ulkopuolella. Tämän direktiivin tarkoitus on edellä mainituista syistä laajentaa kyseisten kolmen säädöksen mukaisen suojelun tasoa ja muotoa, niin että se kattaa työllisyyden lisäksi tämän direktiivin 3 artiklassa tarkoitettut alat.

⁴ Päätöslauselma, annettu 20. toukokuuta 2008, P6_TA-PROV(2008)0212.

⁵ KOM(2008) 412.

⁶ Neuvoston direktiivi 2000/43/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta (EYVL L 180, 19.7.2000, s. 22).

⁷ Neuvoston direktiivi 2000/78/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista (EYVL L 303, 2.12.2000, s. 16).

⁸ Neuvoston direktiivi 2004/113/EY, annettu 13 päivänä joulukuuta 2004, miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla (EUVL L 373, 21.12.2004, s. 37).

- (9) Siksi unionin lainsäädännössä olisi kiellettävä uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä erinäisillä työmarkkinoiden ulkopuolisilla aloilla, kuten sosiaalisen suojelun, koulutuksen ja tavaroiden ja palvelujen sekä asuntojen saatavuuden ja tarjonnan yhteydessä. Palveluina olisi pidettävä SEUT 57 artiklassa tarkoitettuja palveluja.
- (10) Direktiivissä 2000/78/EY kielletään syrjintä ammatilliseen koulutukseen pääsyssä; on tarpeen täydentää suojaa laajentamalla syrjintäkielto koskemaan myös pääsyä koulutukseen, jota ei katsota ammatilliseksi.
- (11)
- (12) Syrjinnän katsotaan sisältävän välittömän ja välillisen syrjinnän, häirinnän sekä ohjeen harjoittaa syrjintää ja kohtuullisen mukauttamisen epäämisen vammaisilta henkilöiltä. Tässä direktiivissä syrjinnällä tarkoitetaan välitöntä syrjintää tai häirintää, joka perustuu henkilön uskontoa tai vakaumusta, vammaisuutta, ikää tai seksuaalista suuntautumista koskeviin olettamuksiin.
- (12 a) Syrjinnäksi katsotaan myös kanssakäymiseen perustuva, syrjintäperusteilla tapahtuva syrjintä, kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa C-303/06⁹ ja asiassa C-83/14¹⁰. Tällaista syrjintää tapahtuu muun muassa silloin, kun henkilöä kohdellaan epäsuotuisammin tai häiritään, koska henkilö on tai hänen oletetaan olevan kanssakäymisissä tiettyä uskontoa tai vakaumusta tunnustavien henkilöiden, vammaisten henkilöiden, tietynikäisten tai tiettyä seksuaalista suuntautumista edustavien henkilöiden kanssa. Sen vuoksi tässä direktiivissä on aiheellista säätää nimenomaisesti tällaiselta syrjinnältä suojelusta.

⁹ Asia C-303/06, Coleman v. Attridge, 17.7.2008 annettu tuomio.

¹⁰ Asia C-83/14, CHEZ Razpredelenie (Nikolova), 16.7.2015 annettu tuomio.

- (12 b) Häirintä on vastoin yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, sillä häirinnän uhrit eivät voi saada sosiaalista suojelua, koulutusta, tavaroita ja palveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. Häirintää voi esiintyä eri muodoissa, kuten ei-toivottuna sanallisena, fyysisenä tai muuna sanattomana käytöksenä. Tällaista käytöstä voidaan pitää tässä direktiivissä tarkoitettuna häirintänä, kun se on joko toistuvaa tai muuten luonteeltaan niin vakavaa, että sillä tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön arvoa ja luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.
- (13) Pannessaan täytäntöön uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatetta unionin olisi SEUT 3 artiklan 8 kohdan mukaisesti pyrittävä poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa varsinkin, koska naiset ovat usein moninkertaisen syrjinnän kohteina.
- Tämän direktiivin noudattamisen edellyttämien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten valmistelussa tai uudelleentarkastelussa jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon erilaiset vaikutukset miehiin ja naisiin.
- (14) Niiden tosiseikkojen arvioinnin, joiden perusteella voidaan päätellä välittömän tai välillisen syrjinnän esiintyminen, olisi säilyttävä kansallisten tuomioistuinten tai muiden toimivaltaisten elinten tehtävänä kansallisen lainsäädännön tai käytännön sääntöjen mukaisesti. Näissä säännöissä voidaan määrätä erityisesti välillisen syrjinnän toteamisesta mitä tahansa keinoa, muun muassa tilastotietoja ja/tai tieteellistä näyttöä, käyttäen.
- (14 a) Tietyissä tilanteissa ikään perustuva erilainen kohtelu voidaan sallia, jos sillä on puolueettomasti perusteltu oikeutettu tavoite ja jos tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia. Tässä yhteydessä tiettyihin ikäluokkiin kuuluvien henkilöiden taloudellisen, kulttuurisen tai sosiaalisen sopeutumisen edistämisen tulisi olla oikeutettu tavoite. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi käytettävien keinojen, joita ovat esimerkiksi suotuisampien edellytysten antaminen tiettyihin ikäluokkiin kuuluville henkilöille, olisi oltava asianmukaisia ja tarpeellisia.

- (15) Vakuutusten, pankki- ja muiden rahoituspalvelujen tarjonnassa käytetään yksilöllisen riskin arvioimiseksi sekä maksujen ja etuuksien määrittämiseksi ikään liittyviä riskitekijöitä. Tietyissä rahoituspalveluissa eri-ikäiset henkilöt eivät ole vertailukelpoisessa tilanteessa riskinarvioinnin kannalta. Ikään perustuvaa oikeasuhteista erilaista kohtelua ei näin ollen katsota syrjinnäksi, jos henkilön ikä on ratkaiseva tekijä arvioitaessa riskiä kyseisen palvelun osalta ja tämä arvio perustuu vakuutusmatemaattisiin periaatteisiin ja asianmukaisiin ja luotettaviin tilastotietoihin. Rahoituspalveluissa sovelletut ikäraajat ja -ryhmät voivat olla ikään perustuvaa oikeasuhteista erilaista kohtelua, jos ne on asetettu kohtuullisesti.
- (15 a) Vakuutusten, pankki- ja muiden rahoituspalvelujen tarjonnassa käytetään yksilöllisen riskin arvioimiseksi sekä maksujen ja etuuksien määrittämiseksi vammaisuuteen ja erityisesti vammaisuuden perustana oleviin terveydellisiin syihin liittyviä riskitekijöitä. Tietyissä rahoituspalveluissa vammaiset henkilöt eivät ole riskinarvioinnin kannalta vertailukelpoisessa tilanteessa sellaisten henkilöiden kanssa, joilla vammaa ei ole. Vammaisuuteen perustuvaa oikeasuhteista erilaista kohtelua ei näin ollen katsota syrjinnäksi, jos vammaisuus on ratkaiseva tekijä arvioitaessa riskiä kyseisen palvelun osalta ja tämä arvio perustuu vakuutusmatemaattisiin periaatteisiin ja asianmukaisiin ja luotettaviin tilasto- tai lääketieteellisiin tietoihin.
- (15 b) Asiakkailla ja asiaankuuluvilla tuomioistuimilla ja valituselimillä olisi oltava oikeus saada pyynnöstä tietoja ikään tai vammaisuuteen perustuvan erilaisen kohtelun perusteista rahoituspalvelujen alalla. Tietojen tulisi olla hyödyllisiä ja yleistajuisia, ja niillä olisi perusteltava erot yksilöllisessä riskissä kyseisen palvelun osalta. Rahoituspalvelujen tarjoajia ei kuitenkaan saisi velvoittaa paljastamaan kaupallisesti arkaluonteisia tietoja.

(16)

(17) Syrjinnän kieltämisen yhteydessä on tärkeää kunnioittaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Euroopan yleissopimuksen mukaisesti muita perusoikeuksia ja -vapauksia, erityisesti yksityis- ja perhe-elämän suojaa, uskonnonvapautta, yhdistymisvapautta, sananvapautta, lehdistönvapautta ja tiedonvälityksen vapautta. Tämä direktiivi ei saisi vaikuttaa sellaisiin kansallisessa lainsäädännössä säädettyihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden takaamiseksi ja yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden sekä muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

(17 -a) Tässä direktiivissä ei muuteta perussopimuksissa määriteltyä unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivallan jakoa, ei myöskään koulutuksen ja sosiaalisen suojelun aloilla. Se ei myöskään vaikuta jäsenvaltioiden keskeiseen asemaan ja laajaan harkintavaltaan niiden tarjotessa, tilatessa ja järjestäessä yleistä taloudellista etua koskevia palveluja.

(17 a) Tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluu yhdenvertaisen kohtelun periaatteen soveltaminen sosiaalisen suojelun ja koulutuksen piiriin pääsyyn sekä tavaroiden ja palvelujen saatavuuteen ja niiden tarjontaan unionin toimivallan puitteissa. 'Saatavuuden' käsite ei sisällä kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön perustuvaa määrittelyä siitä, voiko henkilö saada sosiaalista suojelua tai koulutusta, koska jäsenvaltioilla on vastuu sosiaalisen suojelun ja koulutusjärjestelmien järjestämisestä ja sisällöstä sekä myös sen määrittelemisestä, kuka on oikeutettu saamaan sosiaalista suojelua tai koulutusta.

- (17 b) Tässä direktiivissä tarkoitetun sosiaalisen suojelun olisi käsitettävä sosiaaliturva, sosiaaliapu, sosiaalinen asuntotarjonta ja terveydenhuolto. Näin ollen tätä direktiiviä olisi sovellettava oikeuksiin ja etuuksiin, jotka johtuvat sosiaaliturvan, sosiaaliavun ja terveydenhuollon yleisistä tai erityisistä järjestelmistä, jotka ovat lakisääteisiä tai joista huolehtii joko suoraan valtio tai yksityiset osapuolet edellyttäen, että viimeksi mainitun tarjoamat etuudet rahoittaa valtio. Tältä osin direktiiviä olisi sovellettava rahaetuuksien, luontoisetuuksien ja palvelujen osalta riippumatta siitä, ovatko kyseiset järjestelmät maksuihin perustuvia vai perustumattomia. Edellä mainittuihin järjestelmiin kuuluvat esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 883/2004¹¹ määritellyt sosiaaliturvan alat sekä järjestelmät, jotka tarjoavat varojen puutteeseen tai sosiaalisen syrjäytymisen vaaraan liittyvistä syistä myönnettyjä etuuksia tai palveluja.
- (17 c)
- (17 d)
- (17 e)
- (17 f) Jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan omien sosiaalisen suojelun järjestelmiensä järjestämisen suhteen kuuluu toimivalta perustaa, rahoittaa ja hallinnoida tällaisia järjestelmiä ja niihin liittyviä laitoksia samoin kuin toimivalta määrittää etuuksien ja palvelujen sisältö, määrä, laskentatapa ja kesto, vahvistaa etuuksia ja palveluja koskevat kelpoisuusedellytykset sekä mukauttaa kyseisiä edellytyksiä julkisen talouden kestävyysvarmistamiseksi. Jäsenvaltioilla säilyy esimerkiksi mahdollisuus varata tietyt etuudet tai palvelut tietyille ikäryhmille tai vammaisille henkilöille.

¹¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 883/2004, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta (EUVL L 166, 30.4.2004, s. 1).

- (17 g) Jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan koulutusjärjestelmiensä järjestämisen, opetuksen ja koulutuksen sisällön osalta, erityisopetus mukaan luettuna, kuuluu toimivalta perustaa, rahoittaa ja hallinnoida oppilaitoksia, kehittää opetussuunnitelmia ja muuta koulutustoimintaa, määritellä tutkintomenettelyjä sekä vahvistaa kelpoisuusedellytykset, esimerkiksi koulujen ja kurssien valintaperusteisiin ja apurahojen myöntämisperusteisiin kuuluvat ikärajat. Erityisesti jäsenvaltioilla säilyy mahdollisuus asettaa ikärajoja koulutuksen alalla.
- (17 ga) Kaikilla henkilöillä on vapaus tehdä sopimuksia sekä vapaus valita sopimuskumppani liiketoimintaa varten. Tavaraita tai palveluja tarjoavalla yksilöllä voi olla useita subjektiivisia perusteita sopimuskumppaninsa valinnalle. Edellyttäen, että sopimuskumppanin valinta ei perustu kyseisen henkilön uskontoon tai vakaumukseen, ikään, vammaisuuteen tai seksuaaliseen suuntautumiseen, tämä direktiivi ei saisi vaikuttaa yksilön vapauteen valita sopimuskumppaninsa. Näillä perusteilla tapahtuvan syrjinnän kieltoa olisi sovellettava henkilöihin, jotka tarjoavat unionissa yleisesti saatavilla olevia tavaroita tai palveluja yksityis- ja perhe-elämän ja niiden yhteydessä tehtävien liiketoimien ulkopuolella.
- (17 h) Direktiiviä ei sovelleta perheoikeuden alaan kuuluviin asioihin, kuten siviilisäätyyn ja adoptioon, eikä siitä riippuviin laillisiin etuuksiin eikä lisääntymisoikeuksia koskeviin lakeihin. Se ei myöskään vaikuta valtion, sen laitosten tai elinten taikka koulutuksen sekulaariin luonteeseen.
- (17 i)
- (18)
- (19) SEUT 17 artiklan mukaan unioni kunnioittaa kirkkojen ja uskonnollisten yhdistysten tai yhdyskuntien asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti jäsenvaltioissa, eikä puutu siihen, ja se kunnioittaa myös elämäkatsomuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemaa.

- (19 a) Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.
- (19 b) Toimenpiteet, joilla vammaisille henkilöille varmistetaan esteettömyys ja saavutettavuus yhdenvertaisesti muiden kanssa direktiivin soveltamisalaan kuuluvilla aloilla, ovat tärkeitä toteutettaessa täyttä yhdenvertaisuutta käytännössä. Tällaisiin toimiin olisi sisällytettävä saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen sekä uusien esteiden ehkäiseminen. Toimenpiteistä, joilla vammaisille henkilöille varmistetaan esteettömyys ja saavutettavuus, ei saisi aiheutua kohtuutonta rasitetta. [Esteettömyyden ja saavutettavuuden olisi katsottava toteutuneen oikeasuhteisesti, jos vammaiset henkilöt voivat tosiasiallisesti ja yhdenvertaisesti muiden kanssa saavuttaa palvelut, joita tiettyjen rakennusten, tilojen, kuljetuspalvelujen ja infrastruktuurien on tarkoitus tarjota yleisölle, vaikka heillä ei olisi pääsyä kyseiseen rakennukseen, tilaan tai infrastruktuuriin kokonaisuudessaan.]
- (19 c) Tällaisilla toimilla olisi pyrittävä esteettömyyteen ja saavutettavuuteen myös muun muassa sellaisten asioiden osalta kuin fyysinen ympäristö, kuljetus, tieto- ja viestintäteknologia ja -järjestelmät sekä palvelut tämän direktiivin soveltamisalan puitteissa. Muiden kanssa täysin yhdenvertaiseen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen ei ehkä aina ole mahdollista päästä, mutta tätä ei voida esittää perusteluna sille, ettei toteuteta kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla esteettömyyttä ja saavutettavuutta voitaisiin vammaisten henkilöiden kannalta lisätä mahdollisimman paljon.

- (19 d) Esteettömyyttä ja saavutettavuutta voidaan parantaa eri keinoin, myös siten, että sovelletaan "kaikille sopivan suunnittelun" periaatetta. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen mukaan "kaikille sopiva suunnittelu" tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua. "Kaikille sopiva suunnittelu" ei saisi sulkea pois yksittäisten vammaisryhmien mahdollisesti tarvitsemia apuvälineitä.¹² Jäsenvaltioiden olisi tutkittava ja kehitettävä tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvia, kaikille sopivia tuotteita ja palveluja tai edistettävä niiden tutkimista ja kehittämistä vammaisten henkilöiden erityistarpeiden täyttämiseksi, samalla kun vähennetään mukauttamisen tarvetta ja kustannuksia mahdollisimman paljon, sekä edistettävä niiden saatavuutta ja käyttöä. Jäsenvaltioiden olisi myös edistettävä kaikille sopivaa suunnittelua standardien ja suuntaviivojen laatimisen yhteydessä, niin että tavaroiden ja palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus voidaan varmistaa asteittain.
- (19 e) Esteettömyyttä ja saavutettavuutta tai kohtuullista mukauttamista koskevia tämän direktiivin vaatimuksia katsotaan noudatettavan silloin, kun noudatetaan unionin oikeutta, jossa säädetään esteettömyyttä ja saavutettavuutta tai kohtuullista mukauttamista koskevista yksityiskohtaisista standardeista tai eritelmistä tiettyjen tuotteiden tai palvelujen osalta.

¹² Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen 2 artikla.

- (20) Unionin oikeudessa vahvistetaan eräillä aloilla jo esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevia yksityiskohtaisia eritelmiä tai standardeja. Tällaisista eritelmistä tai standardeista säädetään muun muassa komission asetuksessa (EU) 1300/2014¹³, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 181/2011¹⁴, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1107/2006¹⁵ ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1371/2007¹⁶. Lisäksi unionin oikeudessa vahvistetaan jo esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistavia lakisääteisiä vaatimuksia säätämättä kuitenkaan kyseistä vaatimusta koskevista eritelmistä tai standardeista. Tällaisia lakisääteisiä vaatimuksia vahvistetaan muun muassa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1303/2013¹⁷ ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/24/EU¹⁸. Esimerkiksi asetuksen (EU) N:o 1303/2013 7 artiklassa säädetään, että vammaisten henkilöiden esteettömät mahdollisuudet ovat yksi niistä perusteista, joita on noudatettava määriteltäessä rahastoista osarahoitusta saavia toimia.

¹³ Komission asetus (EU) N:o 1300/2014, annettu 18 päivänä marraskuuta 2014, vammaisten ja liikkumisesteisten henkilöiden esteettömyyden pääsyä Euroopan unionin rautatiejärjestelmään koskevista yhteentoimivuuden teknisistä eritelmistä.

¹⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 181/2011, annettu 16 päivänä helmikuuta 2011, matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta.

¹⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1107/2006, annettu 5 päivänä heinäkuuta 2006, vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteessä (EUVL L 204, 26.7.2006, s. 1).

¹⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1371/2007, annettu 23 päivänä lokakuuta 2007, rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista (EUVL L 315, 3.12.2007, s. 14).

¹⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1303/2013, annettu 17 päivänä joulukuuta 2013, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä sekä Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1083/2006 kumoamisesta (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 320).

¹⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/24/EU, annettu 26 päivänä helmikuuta 2014, julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta.

- (20 -aa) Jäsenvaltioita kannustetaan innovatiivisiin toimiin, joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuudet päästä kulttuurilaitoksiin ja -tiloihin ja nauttia kulttuuritoiminnasta, ja neuvosto on korostanut näitä toimenpiteitä.¹⁹ Näissä toimenpiteissä voidaan ottaa huomioon kaikille sopivan suunnittelun periaate ja jäsenvaltioiden parhaat käytännöt.
- (20 -a) Esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistamista koskevien yleisten ennakoivien toimien lisäksi kohtuullisen mukauttamisen toimet ovat yksittäisissä tapauksissa tärkeitä toteutettaessa käytännössä vammaisten henkilöiden täyttää yhdenvertaisuutta direktiivin soveltamisalaan kuuluvilla aloilla. Jos sopimus- tai muu suhde palveluntarjoajan ja vammaisen henkilön välillä on pitkäaikainen, toimitiloihin tai laitteisiin tehtävät rakenteelliset muutokset voidaan katsoa kohtuulliseksi mukauttamiseksi. Kohtuullinen mukauttaminen voi sisältää palveluntarjoajan tavanomaisten toimintatapojen, menettelyjen ja käytäntöjen muuttamisen ja niiden ehtojen mukauttamisen, jolla palvelua tarjotaan, sekä erityisavun tarjoamisen ottaen huomioon vammaisten henkilöiden erityistarpeet ja pyrkien yhdenvertaiseen lopputulokseen. Kohtuulliseen mukauttamiseen liittyvistä toimenpiteistä ei saisi aiheutua kohtuutonta rasitetta.
- (20 -b) Jäsenvaltioita kannustetaan kehittämään ja toteuttamaan innovatiivisia toimia kohtuullisen mukauttamisen varmistamiseksi.
- (20 aa) Asumisen osalta palveluntarjoajaa ei saisi tässä direktiivissä tarkoitetun kohtuullisen mukauttamisen noudattamiseksi vaatia tekemään tiloihin rakenteellisia muutoksia tai kustantamaan niitä. Palveluntarjoajan olisi kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti hyväksyttävä tällaiset muutokset, jos ne rahoitetaan muulla tavoin eivätkä ne aiheuta muunlaista kohtuutonta rasitetta.

¹⁹ Neuvoston päätöslauselma, annettu 5. toukokuuta 2003, vammaisten oppilaiden ja opiskelijoiden yhtäläisistä mahdollisuuksista koulutukseen (EUVL C 134, 7.6.2003, s. 6).

- (20 b) Arvioitaessa, aiheuttavatko esteettömyyden ja saavutettavuuden tai kohtuullisen mukauttamisen varmistamista koskevat toimenpiteet kohtuutonta rasitetta, olisi otettava huomioon erinäisiä tekijöitä, kuten organisaation tai yrityksen koko, resurssit ja luonne, sekä tällaisten toimien arvioidut kustannukset tai palvelun tuottamiseen käytettävien infrastruktuurien ja esineiden (tekninen ja/tai taloudellinen) käyttöikä. Lisäksi kohtuuton rasite saattaisi aiheutua erityisesti silloin, kun edellytetään merkittäviä rakennemuutoksia sellaisen irtaimen tai kiinteän omaisuuden esteettömyyden ja saavutettavuuden järjestämiseksi, joka on kansallisten sääntöjen nojalla suojeltu sen historiallisen, kulttuurisen, taiteellisen tai arkkitehtonisen arvon takia.
- (20 c) Esteettömyyden ja saavutettavuuden periaate on vahvistettu YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista. Kohtuullisen mukauttamisen ja kohtuuttoman rasitteen periaatteet on vahvistettu direktiivissä 2000/78/EY ja YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista.
- (21) Syrjintäkiellolla ei kuitenkaan saa estää sellaisten kansallisten toimenpiteiden säilyttämistä tai toteuttamista, joiden tarkoituksena on ehkäistä tai hyvittää tiettyyn uskontokuntaan kuuluvalla tai tiettyä vakaumusta tunnustavalla tai tietystä vammasta kärsivälle, tietynikäisistä koostuvalla tai seksuaalista suuntautumista edustavalle henkilöryhmälle aiheutunutta haittaa. Kyseisiin toimenpiteisiin voi sisältyä tiettyä uskontoa tai vakaumusta tunnustavien tai tietystä vammasta kärsivien tai tietynikäisten tai tiettyä seksuaalista suuntautumista edustavien henkilöiden järjestöille annettava tuki, jos niiden pääasiallisena tavoitteena on edistää kyseisten henkilöiden taloudellista, kulttuurista tai sosiaalista integroitumista tai huolehtia heidän erityistarpeistaan.
- (22) Tässä direktiivissä säädetään vähimmäisvaatimuksista, joten jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa suotuisampia säännöksiä. Direktiivin täytäntöönpanoa ei saisi käyttää perusteena jäsenvaltiossa vallitsevan tilanteen heikentämiselle.

- (23) Uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän kohteeksi joutuneille olisi taattava riittävä oikeudellinen suoja. Tehokkaamman suojelun turvaamiseksi yhdistyksillä, järjestöillä ja muilla oikeushenkilöillä olisi oltava valtuudet aloittaa menettely joko uhrin puolesta tai häntä tukeakseen sanotun kuitenkin rajoittamatta tuomioistuimissa edustamista ja puolustamista koskevien kansallisten menettelysääntöjen soveltamista.
- (24) Todistustaakkaa koskevia sääntöjä on mukautettava niissä tapauksissa, joissa on ilmeistä, että kyseessä on syrjintätapaus ja jolloin yhdenvertaisen kohtelun periaatteen tehokas soveltaminen edellyttää, että todistustaakan on siirryttävä vastaajalle, kun tällaisesta syrjinnästä on annettu näyttö. Vastaajan ei kuitenkaan tarvitse todistaa, että kantaja tunnustaa tiettyä uskontoa tai hänellä on tietty vakaumus tai tietty vamma, että hän on tietynikäinen tai että hän edustaa tiettyä seksuaalista suuntautumista.
- (25) Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen tehokas täytäntöönpano edellyttää riittävää oikeudellista suojaa vastatoimenpiteiltä.
- (26) Euroopan yhdenvertaisten mahdollisuuksien teemavuoden 2007 jatkotoimista antamassaan päätöslauselmassa neuvosto kehottaa ottamaan kansalaisyhteiskunnan, muun muassa syrjintävaarassa olevia ihmisiä edustavat järjestöt, työmarkkinaosapuolet ja sidosryhmät, kaikkiin tavoin mukaan suunniteltaessa sellaisia poliittisia toimia ja ohjelmia, joilla pyritään ehkäisemään syrjintää ja edistämään yhdenvertaisuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia sekä Euroopan että jäsenvaltioiden tasolla.
- (27) Direktiiveistä 2000/43/EY, 2004/113/EY ja 2006/54/EY saadut kokemukset osoittavat, että suojele tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvalta syrjinnältä tehostuisi, jos kussakin jäsenvaltiossa toimisi elin tai elimiä, joilla on valtuudet analysoida asiaan liittyviä ongelmia, tutkia ratkaisumahdollisuuksia ja avustaa syrjinnän uhreja konkreettisesti. Ottaen huomioon, että tavoitteena on laajentaa sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän varalta annettavan suojelun taso ja muoto tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluviin perusteisiin, kyseisen elimen tai kyseisten elinten toimivaltaan olisi sisällytettävä myös direktiivin 2000/78/EY soveltamisalaan kuuluvat alat.

- (28) Tämän direktiivin soveltamiseksi tulisi harkita, että edistymisestä raportoidaan ja sitä seurataan säännöllisesti, myös keräämällä tilastotietoja.
- (29) Jäsenvaltioiden olisi säädettävä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista, joita sovelletaan, jos tämän direktiivin mukaisia velvoitteita ei noudateta.
- (30) Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla toteuttaa tämä direktiivin tavoitetta, joka on yhtenäisen suojan takaaminen syrjintää vastaan kaikissa jäsenvaltioissa, vaan se voidaan toiminnan laajuuden ja vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla. Sen vuoksi unioni voi toteuttaa toimenpiteitä SEU 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä direktiivissä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.
- (31) Paremmasta lainsäädännöstä tehdyn toimielinten välisen sopimuksen 34 kohdan mukaisesti jäsenvaltioita kannustetaan laatimaan itseään varten ja unionin edun vuoksi omia taulukoitaan, joista ilmenee mahdollisuuksien mukaan tämän direktiivin ja kansallisen lainsäädännön osaksi saattamista koskevien toimenpiteiden välinen vastaavuus, ja julkaisemaan ne,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN DIREKTIIVIN:

I LUKU

YLEISET SÄÄNNÖKSET

1 artikla

Tarkoitus

Tässä direktiivissä vahvistetaan yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa 3 artiklan soveltamisalan puitteissa sekä jatketaan kyseisen periaatteen edistämistä työssä ja ammatissa, kuten direktiivissä 2000/78/EY säädetään.

2 artikla

Syrjinnän käsite

1. Tässä direktiivissä 'yhdenvertaisen kohtelun periaatteella' tarkoitetaan, ettei mihinkään 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa syrjintää saa esiintyä.

- 1 a. Tässä direktiivissä syrjintänä pidetään seuraavia seikkoja:

- i) välitöntä syrjintää;
- ii) välillistä syrjintää;
- iii) häirintää;
- iv) kanssakäymiseen perustuvaa välitöntä syrjintää tai häirintää.
- v) kohtuullisen mukauttamisen epäämistä vammaisilta; ja
- vi) ohjetta harjoittaa henkilöihin kohdistuvaa johonkin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa syrjintää.

2. Edellä 1 kohdassa sovelletaan seuraavia määritelmiä:

- a) välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa;
- b) välillisenä syrjintänä pidetään sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa henkilöt näiden tietyn uskonnon tai vakaumuksen, tietyn vamman, tietyn iän tai tietyn seksuaalisen suuntautumisen perusteella erityisen epäedulliseen asemaan muihin henkilöihin nähden, paitsi jos kyseisellä säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on puolueettomasti perusteltu oikeutettu tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaiset ja tarpeelliset;
- c) häirintänä pidetään sitä, kun johonkin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan liittyvällä haitallisella käytöksellä tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön arvoa ja luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Häirinnän käsite voidaan tässä yhteydessä määritellä jäsenvaltioiden kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti;
- e) kanssakäymiseen perustuvana välittömänä syrjintänä tai häirintänä pidetään henkilön syrjimistä tai häiritsemistä siitä syystä, että kyseinen henkilö on kanssakäymisissä tiettyä uskontoa tai vakaumusta tunnustavien henkilöiden, vammaisten, tietynikäisten tai tietyn seksuaalisen suuntautumisen omaavien henkilöiden kanssa.
- d) kohtuullisen mukauttamisen epäämisenä vammaisilta pidetään tämän direktiivin 4 a artiklan noudattamatta jättämistä;

3.

4.

5.

6. Sen estämättä, mitä 1, 1 a ja 2 kohdassa säädetään, ikään perustuva erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos sillä on puolueettomasti ja asianmukaisesti perusteltu oikeutettu tavoite ja jos tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaiset ja tarpeelliset.

Tiettyihin ikäluokkiin kuuluvien henkilöiden taloudellisen, kulttuurisen tai sosiaalisen sopeutumisen edistäminen on ensimmäisen alakohdan nojalla oikeutettu tavoite.

- 6 -a. Tiettyyn ikäryhmään kohdistuvat hyödykkeistä tai palveluista perittävät edullisemmat veloitukset, hinnat tai maksut eivät ole tässä direktiivissä tarkoitettua syrjintää.

- 6 a. Sen estämättä, mitä 1, 1 a ja 2 kohdassa säädetään, erilainen kohtelu, joka koostuu vammaisten kannalta suotuisammista säännöksistä, jotka koskevat 3 artiklassa säädettyjä edellytyksiä heidän taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen sopeutumisensa edistämiseksi tai heidän erityistarpeidensa huomioon ottamiseksi, ei ole tässä direktiivissä tarkoitettua syrjintää.

7. Rahoituspalvelujen tarjonnan yhteydessä:

- a) ikään perustuva oikeasuhteinen erilainen kohtelu ei ole tässä direktiivissä tarkoitettua syrjintää, jos ikä on ratkaiseva tekijä arvioitaessa riskiä kyseisen palvelun osalta ja tämä arvio perustuu vakuutusmatemaattisiin periaatteisiin ja asianmukaisiin ja luotettaviin tilastotietoihin;
- b) vammaisuuteen perustuva oikeasuhteinen erilainen kohtelu ei ole tässä direktiivissä tarkoitettua syrjintää, jos vammaisuus on ratkaiseva tekijä arvioitaessa riskiä kyseisen palvelun osalta ja tämä arvio perustuu vakuutusmatemaattisiin periaatteisiin ja asianmukaisiin ja luotettaviin tilastotietoihin tai asianmukaisiin ja luotettaviin lääketieteellisiin tietoihin.

Rahoituspalvelujen tarjoajien, jotka päättävät soveltaa ikään tai vammaisuuteen perustuvaa oikeasuhteista erilaista kohtelua, on pyynnöstä annettava asiakkaille ja asiaankuuluville tuomioistuimille ja valituselimille tietoja tämän erilaisen kohtelun perusteista.

8. Tämä direktiivi ei vaikuta sellaisiin kansallisessa lainsäädännössä säädettyihin toimenpiteisiin, jotka demokraattisessa yhteiskunnassa ovat tarpeen yleisen turvallisuuden ja järjestyksen takaamiseksi, rikollisuuden estämiseksi, alaikäisten suojelemiseksi, terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi sekä muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien, kuten sananvapauden ja lehdistönvapauden, turvaamiseksi. Tämä direktiivi ei rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa eikä laajenna unionin toimivaltaa tässä kohdassa mainituilla aloilla.

3 artikla

Soveltamisala

1. Euroopan unionille annetun toimivallan ja jäljempänä 2 kohdassa asetettujen rajojen puitteissa syrjintäkieltoa sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan luettuina, kun kyseessä on jokin seuraavista:

- a) sosiaalisen suojelun saatavuus siltä osin kuin se liittyy sosiaaliturvaan, sosiaaliapuun, sosiaaliseen asuntotarjontaan ja terveydenhuoltoon.

Tässä kohdassa saatavuudella tarkoitetaan tiedonhakua, hakemista ja rekisteröintiä sekä sosiaalisen suojelun toimenpiteiden tosiasiallista tarjoamista;

- b)

- c) koulutuksen saatavuus.

Tässä kohdassa saatavuudella tarkoitetaan tiedonhakua, hakemista ja rekisteröintiä sekä tosiasiallista koulutukseen pääsyä ja siihen osallistumista;

- d) yksityis- ja perhe-elämän ulkopuolella yleisesti tarjottavien tavaroiden ja muiden palvelujen, myös asuntojen, saatavuus ja tarjonta.

Tässä kohdassa saatavuudella tarkoitetaan tiedonhakua, hakemista, rekisteröintiä, tilaamista, varaamista, vuokraamista ja hankkimista sekä asianomaisten tavaroiden ja palvelujen tosiasiallista tarjoamista ja käyttöä.

2. Tätä direktiiviä ei sovelleta

- a) perheoikeuden alaan kuuluviin asioihin, kuten siviilisäätöön ja adoptioon, eikä lisääntymisoikeuksia koskeviin lakeihin;
- b) jäsenvaltioiden sosiaalisen suojelun järjestelmien järjestämiseen ja rahoittamiseen, mukaan lukien tällaisten järjestelmien ja niihin liittyvien laitosten perustaminen ja hallinnointi, eikä etuuksien ja palvelujen sisältöön, määrään, laskentatapaan ja keston eikä näihin etuuksiin ja palveluihin sovellettaviin kelpoisuusedellytyksiin, kuten tiettyjä etuuksia koskeviin ikärajoihin;
- c)
- d) jäsenvaltioiden koulutusjärjestelmien järjestämiseen, mukaan lukien oppilaitosten perustaminen ja hallinnointi, opetuksen ja koulutustoiminnan sisältöön, opetussuunnitelmien kehittämiseen, tutkintomenettelyjen määrittelyyn eikä kelpoisuusedellytyksiin, kuten kouluja, apurahoja tai koulutusta koskeviin ikärajoihin;
- e) henkilön uskontoon tai vakaumukseen perustuvaan erilaiseen kohteluun sellaisiin oppilaitoksiin pääsyn osalta, joiden eetos perustuu uskontoon tai vakaumukseen kansallisten lainsäädäntöjen, perinteiden ja käytäntöjen mukaisesti.

3.

- 3 a. Tämä direktiivi ei vaikuta kansallisiin toimenpiteisiin, joilla sallitaan tai kielletään uskonnollisten tunnusten käyttö, eikä se rajoita jäsenvaltioille näissä asioissa kuuluvaa yksinomaista toimivaltaa.
4. Tämä direktiivi ei vaikuta kansalliseen lainsäädäntöön, jolla varmistetaan valtion, sen instituutioiden ja elinten tai koulutuksen sekulaarisuus taikka kirkkojen tai muiden uskontoon tai vakaumukseen perustuvien organisaatioiden asema tai toiminta, eikä se rajoita jäsenvaltioille näissä asioissa kuuluvaa yksinomaista toimivaltaa.
5. Tämän direktiivin soveltamisalaan ei kuulu kansalaisuuteen perustuva erilainen kohtelu eikä sillä vaikuteta kolmannen maan kansalaisten ja valtiottomien henkilöiden jäsenvaltioiden alueelle tuloa ja siellä oleskelua koskeviin säännöksiin ja edellytyksiin eikä kyseisten kolmannen maan kansalaisten ja valtiottomien henkilöiden oikeudellisesta asemasta aiheutuvaan kohteluun.

4 artikla

Esteettömyys ja saavutettavuus vammaisten näkökulmasta

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat ja asianmukaiset esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevat toimenpiteet, joilla varmistetaan vammaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet muiden kanssa 3 artiklassa esitetyillä aloilla. Näistä toimenpiteistä ei saisi kuitenkaan aiheutua kohtuutonta rasitetta.
- 1 a. Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen sisältyy yleisiä ennakoivia toimenpiteitä, joilla varmistetaan yhdenvertaisen kohtelun periaatteen tosiasiallinen toteuttaminen vammaisten henkilöiden kohdalla 3 artiklassa tarkoitetuilla aloilla.
2. Tämän artiklan 1 ja 1 a kohdassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin on sisällytettävä saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen sekä uusien esteiden ehkäiseminen tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.
- 3.
- 4.

5.

6. Tämän artiklan 1, 1 a ja 2 kohtaa sovelletaan asuntotarjonnassa ainoastaan sellaisten rakennusten yhteisiin osiin, joissa on enemmän kuin yksi asunto. Tämä kohta ei rajoita 4 artiklan 7 kohdan ja 4 a artiklan soveltamista.
7. Jäsenvaltioiden on asteittain toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että vammaisten henkilöiden saatavilla on riittävästi asuntoja.
8. Jäsenvaltioiden on tutkittava ja kehitettävä kaikille sopivia tuotteita ja palveluja tai edistettävä niiden tutkimista ja kehittämistä kansallisten erityispiirteiden ja olosuhteiden mukaisesti.
9. Tämän artiklan säännöksiä katsotaan noudatettavan silloin, kun noudatetaan unionin lainsäädäntöä, jossa säädetään tiettyjen tavaroiden tai palvelujen saavutettavuutta koskevista yksityiskohtaisista standardeista tai eritelmistä.

4 a artikla

Kohtuullinen mukauttaminen vammaisten kohdalla

1. Jotta yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen vammaisten kohdalla voidaan taata, kohtuullisesta mukauttamisesta säädetään 3 artiklassa esitetyillä aloilla.
2. Edellä 1 kohdassa kohtuullinen mukauttaminen tarkoittaa yksittäistapauksessa mahdollisesti tarvittavia asianmukaisia muutoksia ja mukautuksia, joilla ei aiheuteta kohtuutonta rasitetta ja joilla otetaan huomioon vammaisen henkilön erityistarpeet, jotta hänellä olisi yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus päästä erityisen sosiaalisen suojelun toimenpiteen tai koulutuksen piiriin taikka saada erityinen hyödyke tai palvelu.

3. Asumisen osalta 1 ja 2 kohdassa ei vaadita palveluntarjoajaa tekemään tiloihin rakenteellisia muutoksia tai kustantamaan niitä. Palveluntarjoajan olisi kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti hyväksyttävä tällaiset muutokset, jos ne rahoitetaan muulla tavoin eivätkä ne aiheuta muunlaista kohtuutonta rasitetta.
4. Tämän artiklan säännöksiä katsotaan noudatettavan silloin, kun noudatetaan unionin lainsäädäntöä, jossa säädetään tiettyjen tavaroiden tai palvelujen kohtuullista mukauttamista koskevista yksityiskohtaisista standardeista tai eritelmistä.

4 b artikla

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä kohtuullista mukauttamista koskevat yhteiset säännökset

1. Arvioitaessa, aiheutuuko 4 ja 4 a artiklan noudattamisen edellyttämistä toimista kohtuutonta rasitetta, on otettava huomioon erityisesti
 - a) organisaation tai yrityksen koko, resurssit ja luonne;
 - aa) toimen toteuttamatta jättämisestä vammaiselle henkilölle aiheutuva kielteinen vaikutus;
 - b) arvioidut kustannukset;
 - c) arvioitu yleinen hyöty vammaisille ottaen huomioon asiaankuuluvien tavaroiden ja palvelujen käytön toistuvuus ja kesto sekä kyseisen henkilön ja myyjän tai palveluntarjoajan suhteen toistuvuus ja kesto;
 - d) niiden infrastruktuurien ja esineiden käyttöikä, joita käytetään palvelun tuottamiseen;²⁰

²⁰ Tämä kriteeri saattaa olla asianmukainen vain saavutettavuuden kannalta.

- e) kyseisen irtaimen tai kiinteän omaisuuden historiallinen, kulttuurinen, taiteellinen tai arkkitehtoninen arvo; ja
- f) kyseessä olevien toimenpiteiden turvallisuus ja toteutettavuus.

Tätä rasieta ei pidetä kohtuuttomana, jos se riittävässä määrin korvautuu kyseisessä jäsenvaltiossa toteutetuilla vammaispolitiikan toimenpiteillä.

2.

3.

5 artikla

Positiivinen erityiskohtelu

1. Täyden yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi yhdenvertaisen kohtelun periaate ei estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai toteuttamasta erityistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä tai hyvittää haittoja, jotka liittyvät uskontoon tai uskomukseen, vammaisuuteen, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen.

6 artikla

Vähimmäisvaatimukset

1. Jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön tai pitää voimassa säännöksiä, jotka ovat yhdenvertaisen kohtelun periaatteen turvaamiseksi suotuisampia kuin tämän direktiivin säännökset.
2. Tämän direktiivin täytäntöönpano ei ole missään tapauksessa peruste alentaa jäsenvaltioissa jo saavutettua syrjinnänvastaisen suojan tasoa tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

II LUKU

OIKEUSKEINOT JA TÄYTÄNTÖÖNPANO

7 artikla

Oikeuksien puolustaminen

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoon tarkoitetut oikeudelliset ja/tai hallinnolliset menettelyt, mukaan luettuina jäsenvaltioiden tarkoituksenmukaisina pitämät sovittelumenettelyt, ovat – myös sen suhteen päätyttyä, jossa syrjinnän väitetään tapahtuneen – kaikkien niiden henkilöiden käytettävissä, jotka katsovat tulleen kohdelluiksi väärin sen vuoksi, että heihin ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yhdistykset, järjestöt ja muut oikeushenkilöt, joille kansallisessa lainsäädännössä vahvistettujen perusteiden mukaisesti on oikeutettua etua sen varmistamisesta, että tämän direktiivin säännöksiä noudatetaan, voivat aloittaa tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöön panemiseksi säädetyin oikeudellisin ja/tai hallinnollisin menettelyin joko kantajan puolesta tai häntä tukeakseen tämän suostumuksella.
3. Edellä olevan 1 ja 2 kohdan soveltaminen ei rajoita sellaisten kansallisten sääntöjen noudattamista, joilla säädellään yhdenvertaisen kohtelun periaatetta koskevien kanteiden nostamisen määräaikoja.

8 artikla

Todistustaakka

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet kansallisen oikeudenkäyttöjärjestelmänsä mukaisesti sen varmistamiseksi, että kun henkilö, joka katsoo kärsineensä vääryyttä sen vuoksi, että häneen ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, esittää tuomioistuimelle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen välitöntä tai välillistä syrjintää, vastaajan on näytettävä toteen, ettei syrjintäkieltoa ole rikottu.

2. Edellä oleva 1 kohta ei estä jäsenvaltioita ottamasta käyttöön todistelua koskevia sääntöjä, jotka ovat kantajalle suotuisampia.
3. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta rikosoikeudellisiin menettelyihin.
4. Jäsenvaltiot voivat päättää olla soveltamatta 1 kohtaa menettelyihin, joissa tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen elimen tehtävänä on selvittää tosiseikat.
5. Tämän artiklan 1, 2, 3 ja 4 kohtaa sovelletaan myös kaikkiin 7 artiklan 2 kohdan mukaisesti vireille pantuihin oikeudellisiin menettelyihin.

9 artikla

Vastatoimenpiteet

Jäsenvaltioiden on otettava kansallisessa oikeusjärjestelmässään käyttöön tarvittavat toimenpiteet henkilöiden suojelemiseksi kaikelta epäsuotuisalta kohtelulta tai epäsuotuisilta seurauksilta, jotka johtuvat reagoinnista valitukseen tai oikeudelliseen menettelyyn, jonka tarkoituksena on varmistaa, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta noudatetaan.

10 artikla

Tiedottaminen

Jäsenvaltioiden on huolehdittava, että tämän direktiivin mukaisesti annetuista säännöksistä sekä jo voimassa olevista tämän alan säännöksistä tiedotetaan jäsenvaltioiden alueella kaikin asianmukaisin tavoin niille, joita asia koskee.

11 artikla

Vuoropuhelu asiaan liittyvien sidosryhmien kanssa

Jäsenvaltioiden on edistettävä vuoropuhelua asianomaisten sidosryhmien kanssa, joille on jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti oikeutettua etua siitä, että ne voivat myötävaikuttaa johonkin tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvaan seikkaan perustuvan syrjinnän torjumiseen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen edistämiseksi.

12 artikla

Yhdenvertaista kohtelua edistävät elimet

1. Jäsenvaltioiden on nimettävä elin tai elimiä edistämään kaikkien henkilöiden yhdenvertaista kohtelua riippumatta heidän uskonnostaan tai vakaumuksestaan, vammaisuudesta, iästään tai seksuaalisesta suuntautumisestaan. Nämä elimet voivat kuulua osana virastoihin, jotka vastaavat ihmisoikeuksien puolustamisesta tai yksilön oikeuksien turvaamisesta kansallisella tasolla.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että näiden elinten toimivaltaan kuuluu
 - a) syrjinnän uhriksi joutuneiden henkilöiden riippumaton avustaminen näiden tekemiä syrjintävalituksia tutkittaessa sanotun kuitenkin rajoittamatta uhrien ja 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen yhdistysten, järjestöjen ja muiden oikeushenkilöiden oikeuksia;
 - b) riippumattomien selvitysten teettäminen syrjintään liittyvistä kysymyksistä; ja
 - c) riippumattomien raporttien julkaiseminen ja suositusten antaminen kaikista tällaiseen syrjintään liittyvistä kysymyksistä.
3. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että 1 kohdassa tarkoitetun elimen tai tarkoitettujen elinten toimivaltaan sisältyvät sekä tämän direktiivin että direktiivin 2000/78 soveltamisalaan kuuluvat alat.

III LUKU

LOPPUSÄÄNNÖKSET

13 artikla

Direktiivin noudattaminen

Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta noudatetaan tämän direktiivin soveltamisalan puitteissa ja erityisesti, että

- a) yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaiset lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset kumotaan;
- b) kaikki sopimussuhteeseen perustuvat säännökset, yritysten sisäiset säännöt ja voittoa tavoittelevien tai tavoittelemattomien yhdistysten säännöt, jotka ovat yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaisia, julistetaan tai voidaan julistaa mitättömiksi tai että ne muutetaan.

14 artikla

Seuraamukset

Jäsenvaltioiden on säädettävä tämän direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niitä sovelletaan. Seuraamuksiin, joiden on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, saattaa kuulua korvausten maksaminen uhrille, eikä korvauksia saa rajoittaa asettamalla niille ennalta ylärajaa.

14 a artikla

Tasa-arvonäkökohtien valtavirtaistaminen

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 8 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden on tämän direktiivin täytäntöönpanossa otettava huomioon pyrkimys poistaa eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä ja edistää miesten ja naisten välistä tasa-arvoa.

15 artikla
Täytäntöönpano

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään [neljän vuoden kuluttua hyväksymisestä]. Niiden on viipymättä ilmoitettava tästä komissiolle ja toimitettava nämä säännökset kirjallisina komissiolle.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

2. Jäsenvaltiot voivat säätää, että velvoitetta varmistaa 4 artiklassa tarkoitettu esteettömyys ja saavutettavuus on noudatettava viimeistään [viiden vuoden kuluttua direktiivin antamisesta] uusien rakennusten, tilojen, kuljetuspalvelujen ja infrastruktuurien osalta.
- 2 a. Jäsenvaltiot voivat säätää, että velvoitetta varmistaa 4 artiklassa tarkoitettu esteettömyys ja saavutettavuus on noudatettava viimeistään [20 vuoden kuluttua direktiivin antamisesta] olemassa olevien rakennusten, tilojen, kuljetuspalvelujen ja infrastruktuurien osalta. Näin tehdessään jäsenvaltioiden on varmistettava kyseisen velvoitteen asteittainen täytäntöönpano kyseisen kauden aikana.
3. Jäsenvaltioiden, jotka päättävät käyttää 2 a kohdassa säädettyä lisäkautta, on ilmoitettava komissiolle tämän artiklan 1 kohdassa säädettyyn päivämäärään mennessä toimintasuunnitelma, jossa esitetään toteutettavat toimet sekä aikataulu velvoitteen asteittaiselle täytäntöönpanolle.
- 3 a. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle tämän artiklan 1 kohdassa säädettyyn päivämäärään mennessä 4 artiklan 7 kohdassa säädetyn velvoitteen asteittaista täytäntöönpanoa koskevista suunnitelmistaan.

4. Jäsenvaltioiden on kerättävä tietoa tarpeen mukaan ja seurattava ja arvioitava asiaankuuluvien toimenpiteiden tehokkuutta. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi seuraavilla toimenpiteillä: asetetaan perustasot tai mitattavissa olevat tavoitteet tai keräämällä asiaankuuluvaa laadullista tai määrällistä tietoa sovellettavan kansallisen ja unionin lainsäädännön mukaisesti, erityisesti henkilötietojen suojan osalta.

16 artikla

Kertomus

1. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle viimeistään [kahden vuoden kuluttua 15 artiklan 1 kohdassa säädetystä päivämäärästä] ja sen jälkeen viiden vuoden välein kaikki tarvittavat tiedot, jotta komissio voi laatia Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen tämän direktiivin soveltamisesta, mukaan lukien tiedot 15 artiklan 3 ja 3 a kohdassa mainittujen suunnitelmien toteuttamisesta.
2. Komission kertomuksessa on otettava tarvittaessa huomioon kansallisten tasa-arvoelinten ja asiaankuuluvien sidosryhmien sekä EU:n perusoikeusviraston näkemykset. Naisten ja miesten yhtäläisten mahdollisuuksien huomioon ottamista kaikessa toiminnassa koskevan periaatteen mukaisesti kyseisessä kertomuksessa on muun muassa esitettävä arvio toimenpiteiden vaikutuksista naisiin ja miehiin. Annettujen tietojen pohjalta kyseiseen kertomukseen on sisällytettävä tarvittaessa ehdotuksia tämän direktiivin tarkistamiseksi ja ajan tasalle saattamiseksi.

17 artikla

Voimaantulo

Tämä direktiivi tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

18 artikla

Osoitus

Tämä direktiivi on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.